

Hak, Gönüllülük, İnfak ve Hayır

Bölüm 3 / 7

Hakkın korunduğu yerde paylaşmanın
özgürleşmesi

Şimdi çemberin en hassas eşiğindeyiz.

İkinci bölümde katkının ve hakkedişin korunmasını merkeze aldık. Burada aynı zeminin gönüllülüğü, infakı ve hayrı nasıl taşıdığını açıklayacağız.

Meselemiz hakkı yeniden tarif etmek değil; hak ile karşılıksız paylaşmanın birbirini nasıl güçlendirdiğini doğru yere yerleştirmektir.

BÖLÜMÜN ANA FIKRI

“Önce hak teslim edilir; ardından paylaşma özgürleşir ve iyilik çoğalır.”

Neden burada bir çelişki hissediyoruz?

Çoğumuz dayanışmayı fedakârlık, gönüllülük ve infak dili içinde öğrendik. Bu yüzden emek karşılığında söz edildiğinde maneviyatın zayıflayacağı; hakkeş görünür olduğunda hayrın azalacağı kaygısı doğabilir.

Oysa bu kaygı, hak ile hayrı aynı katkının iki zorunlu sonucu gibi görmemizden kaynaklanır.

Hak ile hayır aynı şey değildir.

Hak, kişinin gerçek katkısından doğan ve başkalarının keyfî biçimde ortadan kaldıramayacağı karşılıktır.

Hayır ise kişinin kendisine ait olan bir imkânı, payı veya hakkı özgür iradesiyle güzel bir maksada yöneltmesidir.

HAK VE TERCİH

“İnsanın hakkı teslim edilmeden yaptığı vazgeçiş ile hakkı teslim edildikten sonra yaptığı bağış aynı ahlaki anlamı taşımaz.”

Gönüllülük ancak “hayır” diyebilme imkânı varsa özgürdür.

Bir katkının gönüllü sayılabilmesi için kişi onu sunmayı, sınırını belirlemeyi ve gerektiğinde geri çekilmeyi gerçekten seçebilmelidir.

Topluluğun beklentisi, manevi baskı, mahcubiyet veya “dava için fedakârlık” söylemi kişiyi mecbur bırakıyorsa, görünüşte gönüllü olan katkı gerçekte özgür olmayabilir.

Gönüllülüğü gölgeleyen sessiz baskılar

- Karşılık istemenin ayıp sayılması
- Fedakârlığın sadakat ölçüsüne dönüştürülmesi
- Sınır koyanın bencil görülmesi
- Sürekli emek verenin “nasıl olsa gönüllü” kabul edilmesi
- Geçici iyiliğin kalıcı yükümlülüğe dönüşmesi

İyi niyet, belirsiz sorumluluğun yerine geçmemelidir.

Gönüllü başlayan bir destek zamanla projenin vazgeçilmez işine dönüşebilir. Bu değişim görünür kılınmazsa kişi hem sürekli yük taşır hem de katkısı hâlâ geçici bir iyilik gibi değerlendirilir.

Adil yapı, katkının niteliği değiştiğinde ilişkinin de yeniden konuşulmasını sağlar.

ÖZGÜR GÖNÜLLÜLÜK

“Gönüllülük, hakkın yokluğu değil; hakkın bilinerek özgürce kullanılabilmesidir.”

Hakkediş maneviyatı azaltmaz; istismarı sınırlar.

Emeğin, bilginin, zamanın ve sorumluluğun karşılığını konuşmak kişiyi maddiyatçı yapmaz. Aksine manevi dili, görünmeyen emeği kullanmanın bahanesi olmaktan korur.

Böylece iyilik söylemi güçlü olanın yükünü hafifleten değil, herkesin onurunu koruyan bir dile dönüşür.

Hakkı gözetmek de ahlaki bir sorumluluktur.

İnfak yalnızca veren kişinin erdemi değildir. Bir başkasının emeğini tanımak, hakkını zamanında teslim etmek ve fedakârlığını zorunlu saymamak da ahlaki düzenin parçasıdır.

Dayanışma, yalnızca “Ben ne verebilirim?” sorusuyla değil, “Kimin hakkını gözetmeliyim?” sorusuyla tamamlanır.

ADIL ZEMİN

“Hayır yapmak kadar, başkasının hayır yapmak zorunda kalmayacağı adil bir zemin kurmak da kıymetlidir.”

Önce neyin hak, neyin bağış olduğu ayrıştırılır.

Bir kişinin katkısından doğan hakkı ile o haktan gönüllü olarak vazgeçtiği bölüm aynı kayıta birbirine karışmamalıdır.

Önce hakke diş görünür olur; ardından kişi dilerse bunun tamamını veya bir kısmını seçtiği maksada yöneltir. Böylece ne emeği silinir ne de infakı görünmezleşir.

Açık ayırım, iki değeri de korur.

- Hakkediş: gerçek katkının tanınan karşılığıdır.
- Gönüllü katkı: karşılık talep edilmeden baştan sunulan destektir.
- İnfak veya bağış: kişiye ait payın özgür iradeyle güzel bir maksada yöneltilmesidir.
- Ortak hayır fonu: çemberin birlikte kararlaştırdığı düzenli toplumsal paydır.

Niyet kadar yöntem de görünür olmalıdır.

Kişi katkısını baştan tamamen gönüllü sunabilir; hakkedişi oluştuktan sonra bir bölümünü bağışlayabilir veya belirli dönemlerde hayır fonuna pay ayırabilir.

Hangi yol seçilirse seçilsin, tercih açık olmalı; sonradan varsayılmamalı ve kişinin üzerinde manevi borca dönüştürülmemelidir.

Özgür paylaşım, hakkın üzerinden yükselir.

Katkı önce tanınır ve kayda geçer. Kişi daha sonra kendisine ait payın ne kadarını koruyacağına, ne kadarını ortak hayra yönelteceğine özgürce karar verir.

Bu sırayla hem hak hem niyet korunur.

Hayır, sistemin dışında değil; bilinçli bir katmanı olabilir.

Her Dayanışma Çemberi, emek verenlerin ve diğer katkı sahiplerinin hakkedişini gölgelemeden, oluşan gelirin veya değer belirlili bir yüzdesini ortak hayır maksatlarına ayırabilir.

Bu pay, belirsiz fedakârlıklardan değil; baştan kabul edilmiş açık bir karardan doğar.

Bir çember birden fazla hayrı eş zamanlı taşıyabilir.

Çember kendi maksadına uygun farklı fonlar belirleyebilir.

- İhtiyaç sahipleri için dayanışma fonu
- Eğitim ve gençlik çalışmaları
- Sağlık, bakım ve şifa hizmetleri
- Ekolojik üretim ve doğa koruma
- Yeni toplumsal projelerin başlangıç desteği

Yüzdelere ortak iradeyle belirlenir.

Fonların oranı, önceliği, kullanım şartları ve karar yöntemi çember tarafından açıkça tanımlanır. Her çember kendi imkânına ve maksadına göre farklı bir dağılım kurabilir.

Buradaki esas, hayır payının katkı sahiplerinin hakkını sonradan azaltan keyfî bir kesintiye dönüşmemesidir.

ORTAK HAYIR FONU

“Hayır fonu, hakkedişin yerine geçmez; hakkediş korunduktan sonra ortak iradeyle açılan yeni bir iyilik alanıdır.”

Şeffaflık, hayrın güvenini büyütür.

Hangi fona ne kadar pay ayrıldığı, kaynağın nerede kullanıldığı ve hangi sonucun elde edildiği topluluk tarafından görülebilmelidir.

Böylece hayır, duygusal çağrılarla sürekli para arayan geçici bir faaliyet olmaktan çıkar; güvenilir ve devamlı bir ortak sorumluluğa dönüşür.

Kâr ile hayır birbirini dışlamak zorunda değildir.

Bir faaliyetin gelir üretmesi, manevi maksadını kendiliğinden bozmaz. Belirleyici olan kazancın nasıl üretildiği, hakların nasıl korunduğu ve oluşan değer hangi ilkelerle paylaşıldığıdır.

Adil kazanç; emeğin devamını, projenin bağımsızlığını ve hayırların sürekliliğini sağlayabilir.

Sürekli hayır, sürekli kaynak ister.

Yalnızca dönemsel bağışlara dayanan güzel çalışmalar, bağış azaldığında küçülür veya birkaç kişinin omzunda kalır.

Üreten bir çember ise kendi faaliyetinden doğan düzenli paylarla hayrı uzun vadeli hâle getirir. Böylece iyilik, yalnızca bolluk zamanlarının tercihi olmaz.

BAĞIMSIZ İYİLİK

“Ekonomik bağımsızlık, hayrın ruhunu azaltmaz; doğru kurulduğunda onu süreklilik ve özgürlükle buluşturur.”

İnfak, sistemin açığıını kapatan görünmez emek olmamalıdır.

Bir yapı sürekli olarak aynı insanların parasını, zamanını veya emeğini karşılıksız kullanıyor; buna rağmen açıklarını gidermiyorsa infak, iyiliği çoğaltmak yerine bozuk düzeni ayakta tutabilir.

Dayanışma Çemberi, infakı zorunlu tamir malzemesi olmaktan çıkarıp özgür paylaşım alanına taşır.

Adil zeminde infak nitelik değiştirir.

- Eksik hakkedişi telafi etmez.
- Yönetim kusurlarını örtmez.
- Aynı kişilerin sürekli fedakârlığına dayanmaz.
- Kişinin seçtiği maksada bilinçli biçimde yönelir.
- Kaydı ve sonucu görünür olduğu için güven üretir.

Veren de alan da edilgen değildir.

İnfak eden kişi yalnızca kaynak aktaran biri değil, ortak iyiliğin bilinçli taşıyıcısıdır. Desteklenen kişi veya proje de sürekli minnet borcu altında bırakılan edilgen bir alıcıya dönüşmez.

Amaç bağımlılık üretmek değil; insanın imkânını, sorumluluğunu ve yeniden katkı sunabilme kudretini güçlendirmektir.

ONURLU DAYANIŞMA

“Gerçek dayanışma, birini sürekli veren diğerini sürekli alan konumuna hapsetmez.”

Hakkı korunan insan daha güvenle paylaşır.

Kişi emeğinin unutulmayacağını, sınırlarının saygıyla karşılanacağını ve hayır yapmadığında yargılanmayacağını bildiğinde paylaşımı savunma hâinden değil, güven içinden doğar.

Bu güven, tek seferlik büyük fedakârlıklardan daha kalıcı bir cömertlik kültürü oluşturur.

İyilik kahramanlara bağımlı kalmaz.

Adil kayıt, açık fonlar ve ortak kararlar sayesinde hayır birkaç fedakâr insanın omzundan bütün topluluğun düzenli sorumluluğuna taşınır.

Böylece insanlar tükenmeden katkı sunabilir; yeni katılımcılar sisteme güvenebilir ve iyilik kuşaktan kuşağa aktarılabilir.

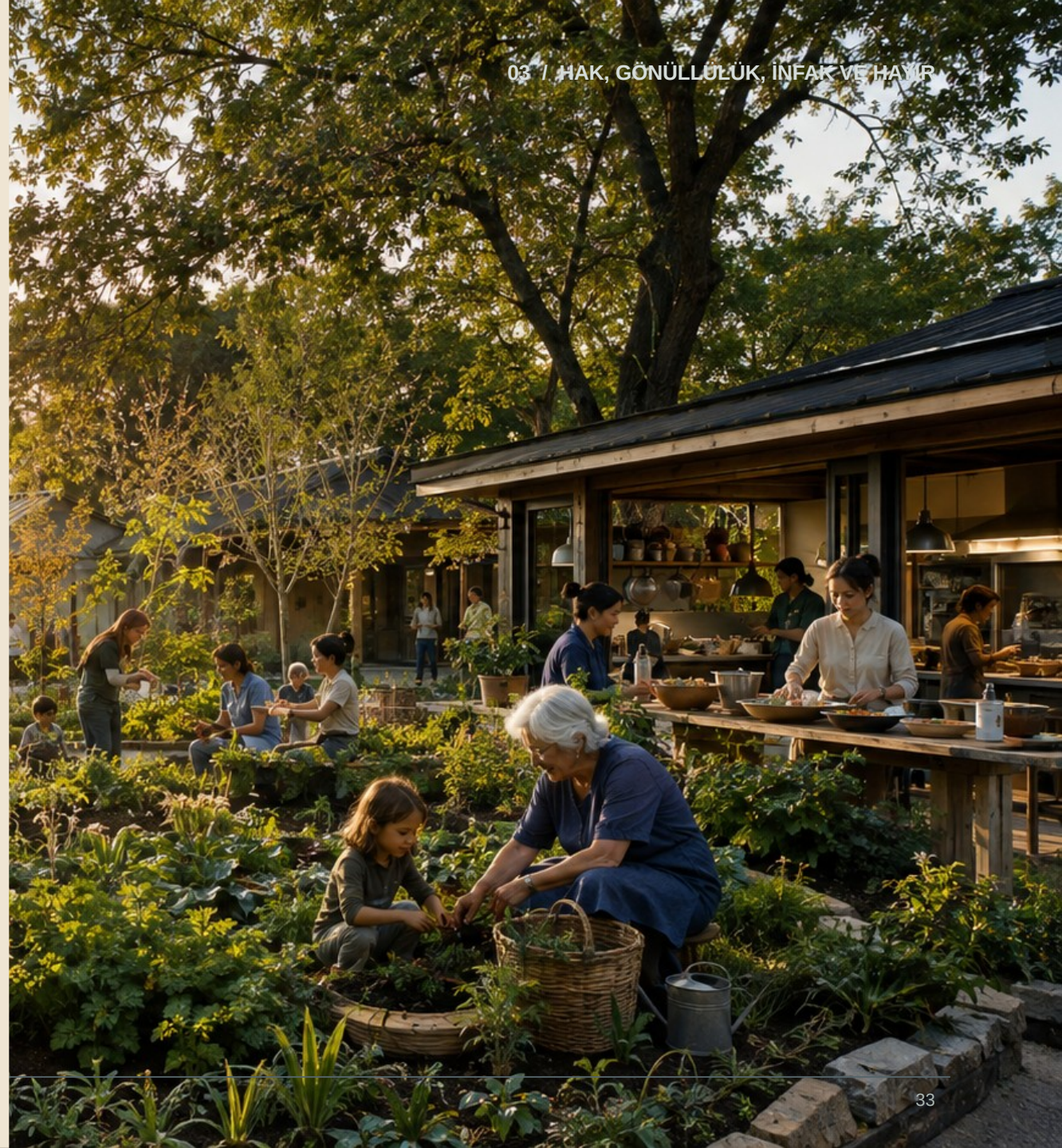
SÜRDÜRÜLEBİLİR CÖMERTLİK

“Adalet, cömertliği sınırlamaz; cömertliğin tükenmeden yaşayabileceği güvenli alanı kurar.”

Bu bölümün özü

Hak teslim edilmeden beklenen fedakârlık, insanı görünmezleştirebilir. Hak teslim edildikten sonra özgürce yapılan paylaşım ise hem kişinin onurunu hem iyiliğin manasını korur.

Dayanışma Çemberi bu nedenle hakkedişi hayrın rakibi değil, özgür ve sürdürülebilir hayrın zemini kabul eder.

Çemberde hak ve hayır doğru sıraya yerleşir.

- Gerçek katkı ve hakkediş görünür olur.
- Gönüllülük baskıdan arınır.
- Kişi kendi payı üzerinde özgürce karar verir.
- Ortak hayır fonları açık ilkelerle oluşturulur.
- Kazanç, bağımsızlık ve sürekli iyilik için araç olur.
- İnfak, sistem açığını değil gerçek hayrı besler.

HAK VE HAYIR

“Önce hak teslim edilir; ardından paylaşma özgürleşir ve iyilik çoğalır.”

Şimdi ilkelerden işleyişe geçiyoruz.

Ortak maksat, farklı katkılar, hakkediş, gönüllü paylaşım ve hayır fonlarının birbiriyle ilişkisini kurduk.

Dördüncü bölümde artık Dayanışma Çemberi'nin gerçek bir projede nasıl kurulduğunu; ihtiyaçların, katkıların, kayıtların, kararların ve paylaşımın hangi adımlarla yürüdüğünü ele alacağız.

BÖLÜM 4'E GEÇİŞ

“Dayanışma Çemberi gerçekte nasıl çalışır?”